

א) לקמן ט: ויטין מ"ט,
ב) לקמן ט: וי: ד: וערכין
ג) א) [שמות כא],
ד) בס"ח: מ"ט.

תורה אור השלם

1. פי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם: שמות כב ד
2. בעל הגור ישלם כסף וישב לבגליו והמות יהיה לו: שמות כא לד

הגהות הגר"א

[א] הו"פ ד"ה א"ו כי ועד מחלה היינו כו' מ"ח וכנ"כ ס' משלם כ"ה דמ"טין ממש וכן פורמא טובא ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפדך. כלומר אפילו סבירא ליה כי לא ילפינן הקדש מניה, דאיכא למיפדך מה לבעל חוב שיהא הדיוט ודא הוא ולשקול בעידיה, שכן יפה כרוחו בנוקין. שכן יפה הכתוב כמו בנוקין ששכחו מיטב בנוקין (יטוין טו). משלם נזק שלם. וד"ש רעהו הכי, רעהו הוא דמשלם חלי נזק, אבל להקדש נזק שלם ולגבי הנזק הקדש ד"ש הכי, לבעו הוא דמחייב אבל הקדש שזיקה פטור לד"ע והכי דר"ע העדות (ט"ז) אוקמת ליה, מאי דוחקין דלוקמת פלוגתא דרשא בשומא דנזק ומיך, דלמא לגבות מן העדות דקאמר ר"ע נמי מעדות דנזק קאמר, דהא זיבורית דמיטב כ"י ישמעאל, ואמנא לא פליגי עליה אלא כ"י להקדש, ד"י ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש כן מנסיה (ט"ז) א"כ כן. דלא פליגי עליה דרשא, מאי לא בא הכתוב. דקאמר, דמשמע לא בא לך אלא לך (ט"ז). ועוד. א"י ר"ע קולא קאמר לגבי מוזיק כתיב ישמעאל, מאי ק"ל ודומדמי להקדש. דקאמר, הו"ל וקולא הוא הייב מ"י למימר וק"ו דמקלין נמי גבי הקדש (ט"ז). תנא בהדיא, לגבי עקיבה דמזיק שיימינן (ט"ז).

ובצל חוב דינו צבינונים. במס' גיטין בפרק הנוקין (ד' מ:). וזי סימא קסבר ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא למיפדך מה ל"ב"ח שכן יפה כמו בנוקין שההדיוט הוא נוטל בהזיקו מן העדיית: **תאמר להקדש שהורע כמו בנוקין.** דלא שקיל נזק מילי: **דסניא ר"ע בן מנסיא כו'.**

כ"י פירקין דשור שנגח [ארכבעה וחמשה]: משלם נזק שלם. וקד"ש ליה לרעהו הכי שור של רעהו הוא דכי הוי מוזיק מס לא משלם אלא חלי נזק אבל אי מוזיק שור של הקדש משלם מוזיק נזק שלם ואפילו תס וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי שורו מעדיית קרקעות של מוזיק: **דלמא דכ"ע דנזיק שיימינן.** ולא משלם ליה מוזיק אלא זיבורית הו"ל והוא כעדיית דנזיק דמורה ר"ע ל"י ישמעאל דאמר מיטב שדכו של נזיק ועדיית דקאמר ר"ע עדיית דנזיק קאמר ולא חתי לאפלוגי עליה אלא דהקדש: **וצלוגא דר"ש בן מנסיא ורנן פליגי.** דמשעיה ר"ע לרבי ישמעאל דלא איירי אלא בהדיוט אבל בנוקי הקדש פטור ליה ואתי ר"ע לפלוגי עליה: **א"כ מאי לא בא הכתוב.** דמשמע דנקרא גופיה פליגי דלא בא הכתוב להכי אלמא בהדיוט נמי פליגי: **ועוד מאי ק"ו להקדש.** הו"ל ומן העדיית דקאמר ר"ע עקיבה אנוק קאי ולאקולא אתא דיהיב ליה מוזיק מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוי ולר"ע יפה כמו דהקדש בנוקין דאמר דאפילו הוי מוזיק מס שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה מרעהו: **ועוד.** תניא בהדיא דמן העדיית דקאמר ר"ע אמויק קאי: **ישב כסף ישב ר"ע זעליו דהוה ליה למיכתב בעל הבור ישלם כסף לזעליו ישב דכתב רחמנא למה לי הו"ל וכבר כתיב ישלם לרבות כל השבות: מרעהו.** אי משלם ליה מוזיק נזקו מדעתו דלא אטרחיה לזעוק עליו צ"ב ד שקיל סובין אבל אם אינו רואה המוזיק ישלם נזקו לנזק אלא צ"ב ד דהיינו בעל כרחו אינו משלם אלא כסף: **דיקא נמי.** דגבי מיטב כתיב

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: **ישולם.** משמע על ידי אחרים צ"ב יודיין לכספוי דמוזיק אבל ישלם משמע נמי מדעתו: **אלא אמר אביי.** לא משכחת תירוצא להני קראי אלא כדמר כי האי גוונא דמראה רבה להך דתניא כו': **מי שהיו לו שדוס פסוס וכרמים.** שיה מאתים זוז ותנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכהה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמנא גזול עניים הוי לו מאתים זוז חקר דינר ונתנו לו שיה אלף זוז צבת אחת הרי זה יטול וזה יש לו פסוס שדות וכרמים שיה מאתים זוז אבל אינו מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחלה שיה מאה זוז וקרקעותיו ימכור במאה זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש לו מאתים זוז: **והווי צב מר.** והיינו רבה: **אפילו טובא נמי ליספו ליה.** שהרי עכשיו אין שיה מאתים זוז ותנן (ט"ז) היו לו מאתים זוז חקר דינר אפילו נתנו לו שיה אלף זוז צבת אחת יטול: אפילו

ז. זכרגל ולא באלס המוזיק אלא בזומר הרי עלי מנה וכן משמע צמתני דתנא (לקמן דף ט:). נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אצות קאי ואפילו בנוקין דאלס למאן דאמר מבעיה זה ארס והא דאמר שמואל בשאל אל (ב"מ ד' ט): **כי יאכל פרט למוזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן תייב היינו מדרבנן ונראה דשאר**

נוקין דפטורי בהקדש גמריי דמקין ומאלס ומזבור דפטור צו פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי ילפינן שן מכולהו מה לנן שיש הגאה להזיקה וי"ל דיומר ראו להתחייב אדם המוזיק כדים ממוזיק ע"י שילוח צעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא למה לי הא מוזיק יאכל נפקא ר"ש במסכת מעילה (דף י"ט). מקיש רחמנא הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי יאכל פרט למוזיק אף הקדש כל מילי דאפילו ממוזיק ליה פטור ולא דוקא מידי דאפילו כדאימא תמס וי"ל דאי לא דאשכתן דפטור מוזיק הקדש לא הוה דרשינן מני יאכל פרט למוזיק אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מוזיק קרן דמנזון דכהן הוא מ"מ מהאי קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא אחרתא דהוי כגזול חזירו ומזיקו ומייהו למ"ד (לקמן טו). דאיכא כופר צרגל לא אחיא מכל הני דמה לקרן וארס וצור דלא משלם כופר צעטס ראשונה ולרבי טרפון דאית ליה (ס"ז) כופר שלם צתס נימא:

ורבי עקיבא סבר דה בר' שמעון. תימנה לעיל (דף ט:). כי מוקי לה עדים זוממין כר"ע ליקאי א"י ר"ע ליתני תרי גוויי שור שור דלזיק שור דהדיוט שור דלזיק שור דהקדש וי"ל דצתקדש לא קמריי אף קשה רי נמי סבר כר"ש לפרוך מה להדיוט שכן יפה כמו בנוקי אדם ולמאי דפי' דלא דרשינן כי יאכל פרט למוזיק דלא משלם כלל אלא משוס דכתיב רעהו אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן יפה כמו בנוקי צור: **ועוד מאי ק"ו דהקדש.** פירש הקוטנרס הו"ל ומן העדיית דא"ר עקיבה אנוק קאי ולאקולא אתא דיהיב ליה מוזיק

מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי' דאין זה גריעותא אלא חומרה דר"י פטור לגמרי מוזיק את ההקדש ור"ע מחייבו ג"ש ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דנזק ולא מגורע דנזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חיובא מוזיק בהקדש לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל היה מודה בכך אי לאו משוס דפטור ליה לגמרי: **ישב רבבות שוה כסף.** צ"כ דקדושין (דף טו). דרשינן נמי הכי גבי עבד עברי ויש [שוס] לריכותא (ש"ס דף ג). במסופות ד"ה צפוטת: **ישלם מדעתו משמע.** וא"ת דצפרק הורוע (חולין ק' קל) ועס ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת לפרש התם כן: **מי שהיו לו בתים ב'.** לא מיירי צתים שדר צתס דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:

אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי דא דיספא ליה. אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרס לעצמו ופשע דלא הוי ליה למייעל ולמיפק אזוי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור צפחות משויין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימנא שיקנה אותם לכל הפחות צחאי דמיתן וגרסינן צתה הכי אילימא דויל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא יספא ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו הממחה לא יתנו לו לא יספא ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי יספא ליה פ"י אפילו מוצא

נא א מיי פ"ט מה'ל'
מלוה וזה הלכה א'
סנה עשין לז טו"ע ח"מ
סי קב טעף א':
גב ב מיי פ"ח מה'ל' מקי
מנון הלכה ב ופ"ח
הלכה י סנה עשין ס טור
ש"ע ח"מ סי' שפט טעף
ב וסי' טעף טעף א':
גג ג מיי' פ"ח מה'לכות
ממעט עיים הלכה טו
טו"ע ח"מ יו"ד סי' רנ טעף
ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבה אומר לא בא הכתי' אלא לגבות לזניקין מן העדיית וקל וחומר להקדש. דסבר ליה כו' שמעו בן מנסיא. רמי ליה אביי לרבא, לר' עקיבה דקתני מיטב שדהו שלמויק, והתניא כסף וישב לבגליו לרבות שוה כסף. פי' ישיב כל מה משלם המוזיק השבה חייא, בדבריה תלה רחמי' רכתי' ישיב. ופרקי' אם בא המוזיק ישלם מעצמו, כל מה שירצה משלם. ואם דוחה מלשלם וביד' גובין ומצויין ממנו, אין גובין אלא מיטב. ודייק רב עולא מדרתי' ישלם ש"מ על כרחו. ואקשו עליה מי כתוב ישולם, אדרבה ישלם מרעהו משמע פי' מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה, אם הוולו נכסיו משוס דרחיק לוביני מאכילין אותו מעשר עני עד שיעור שאין דרך לוול יתר מיכן.